

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2021-06-

Nr. (18.6Mr-23) STAP-

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO BEI JO LYDIMOJO ĮSTATYMO PROJEKTO DERINIMO

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – ministerija), atsižvelgusi į suinteresuotų institucijų ir visuomenės pateiktas pastabas, parengė ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą.

I. Tikslas	Įstatymo projekto tikslas – sudaryti sąlygas mažinti smurto artimoje aplinkoje paplitimą, geriau apsaugoti asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje ir gerinti paslaugų, teikiamų smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims, kokybę bei prieinamumą.
II. Problema	<p>Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. užregistruota 7 132 nusikaltimai dėl smurto artimoje aplinkoje (2019 m. – 7 691; 2018 m. – 9 529; 2017 m. – 10 963). 2020 m. 79,8 proc. suaugusių nukentėjusiųjų sudarė moterys, 10,5 proc. visų nukentėjusiųjų – vaikai iki 18 metų. Nusikaltimai dėl smurto artimoje aplinkoje sudaro net 16,8 proc. visų užregistruotų nusikaltimų, per 2020 m. užregistruota 5 815 įtariamų (kaltinamų) smurtautojų.</p> <p>2020 m. 88 proc. smurtautojų buvo vyrai, daugiau nei pusė smurtautojų – 30–49 metų amžiaus. Dažniausia smurtauja žemesnį išsilavinimą turintys asmenys – 58 proc. smurtautojų turėjo vidurinį ar profesinį išsilavinimą, 22 proc. – pagrindinį išsilavinimą, 12 proc. – aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą. Nusikaltimo padarymo metu 44,5 proc. smurtautojų niekur nedirbo ir nesimokė, 55,2 proc. buvo apsivaigę. Daugiau dėl smurto artimoje aplinkoje užregistruotų nusikaltimų įvyksta kaime.</p> <p>Smurtas artimoje aplinkoje – vis dar „paslėptas“ (latentiškas) reiškinys, kurio tiksliais mastais nustatyti trūksta tyrimų duomenų. Asociacijos „Moteryų informacijos centras“ užsakymu 2020 m. UAB „Baltijos tyrimai“ atlikto tyrimo duomenimis, 19 proc. Lietuvos gyventojų (25 proc. moterų ir 13 proc. vyrų) nurodė patyrę smurtą artimoje aplinkoje.</p> <p>Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų</p>

	<p>ministerijos duomenimis, 2020 m. užregistruoti 29 nužudymai (2019 m. – 21), 30 sunkių sveikatos sutrikdymų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, 183 nesunkūs sveikatos sutrikdymai (2019 m. – 209), 6 568 fiziniai skausmo sukėlimai ar nežymūs sveikatos sutrikdymai (2019 m. – 8 087), 327 grasinimai nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimai (2019 m. – 709). Dėl smurto artimoje aplinkoje latentiškumo ir COVID-19 pandemijos iššūkių smurto artimoje aplinkoje atvejų mažėjimas kai kuriose srityse turi būti vertinamas kritiškai. Kaip pažymima Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) tyrime, visoje Europos Sąjungoje nukentėjusieji ir pagalbos teikėjai pandemijos laikotarpiu buvo priversti surasti naujus pagalbos teikimo būdus, kilo iššūkių dėl nukentėjusiųjų privatumo, nes dėl pandemijos sąlygų nukentėjusieji neretai turėjo likti namuose kartu su smurtautoju, todėl negalėjo kreiptis pagalbos. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas) duomenimis, 2020 m. policijoje buvo registruota 58 553 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje.</p> <p>Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimo praktika rodo, kad smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų, kurie kreipėsi pagalbos, skaičius nuosekliai didėjo: 2013 m. pagalba buvo suteikta daugiau nei 5 000 asmenų, 2019 m. specializuoti pagalbos centrai pagalbą suteikė 11 000 asmenų, 2020 m. – apie 12 000 asmenų.</p>
III. Poreikio keisti reguliavimą šaltinis	<p>Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų pateiktus pasiūlymus, Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto, Jungtinių Tautų Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komiteto, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto, Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto pateiktas rekomendacijas, Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo nuostatas, Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2019 m. balandžio 15 d. potvarkiu Nr. 78 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytos darbo grupės prevencijos ir apsaugos nuo smurto prieš moteris bei smurto artimoje aplinkoje klausimams koordinuoti ir spręsti pateiktus pasiūlymus.</p>
IV. Sprendimo priemonės	<p>Įstatymo projektu siekiama:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tobulinti pagalbos teikimą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ir smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims; 2) stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą su nevyriausybėmis organizacijomis, kad pagalba smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ir smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims būtų geriau teikiama ir koordinuojama valstybės ir savivaldos lygmeniu; 3) įtvirtinti naują prevencinę apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje priemonę – apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje (toliau – Apsaugos nuo smurto orderis) orderį; 4) įvesti naujas sąvokas ir tikslinti šiuo metu Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatyme įtvirtintas sąvokas: įtvirtinant Apsaugos nuo smurto orderio institutą, atsisakoma sąvokos „smurtautojas“, nes ši sąvoka ydinga ir iš esmės nesuderinama su Lietuvos Respublikos teisės aktuose, taip pat tarptautinėje teisėje įtvirtintu nekaltumo prezumpcijos principu; siūloma vartoti sąvokas „smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo“ ir „smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo“; 5) keisti visuomenės nuostatas, lemiančias smurto artimoje aplinkoje paplitimą; 6) apibrėžti apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ir smurtą artimoje aplinkoje

	<p>patyrusiems asmenims teikimo principus;</p> <p>7) nustatyti specializuotos kompleksinės pagalbos akreditavimo mechanizmą;</p> <p>8) numatyti administracinę atsakomybę už Apsaugos nuo smurto orderio pažeidimus (kartu su Įstatymo projektu keičiamas Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnis, numatant administracinę atsakomybę tiek už melagingą pranešimą apie smurtą artimoje aplinkoje, tiek už piktnaudžiavimą smurtą patyrusio asmens teisėmis, taip pat atsakomybę už Apsaugos nuo smurto orderio nustatytų įpareigojimų nesilaikymą ir baudos dydžius).</p>
V. Įgyvendinimo kaštai	<p>Pritarus Įstatymo projektui, papildomas lėšų poreikis pirmaisiais jo įsigaliojimo metais – 18 302 000 Eur:</p> <p>ministerijai – 4 475 000 Eur;</p> <p>policijai – 13 530 000 Eur;</p> <p>teismų sistemai – 297 000 Eur.</p> <p>Vėliau kasmet – 13 732 000 Eur:</p> <p>ministerijai – 4 475 000 Eur;</p> <p>policijai – 8 960 000 Eur;</p> <p>teismų sistemai – 297 000 Eur.</p> <p>Detalus kiekvienos institucijos ir įstaigos papildomų lėšų poreikis pateikiamas Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamajame rašte (toliau – aiškinamasis raštas) (14 p.).</p>
VI. Nauda	<p>Greita smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančių asmenų ar smurtą patyrusių asmenų apsauga, jiems suteiktos kokybiškos ir efektyvios paslaugos.</p> <p>Smurto artimoje aplinkoje prevencijos, apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims klausimai sprendžiami nacionaliniu ir savivaldos lygmenimis (sustiprintas tarpinstitucinis bendradarbiavimas).</p>
VI. Suinteresuotų asmenų įtraukimas	<p>Įstatymo projektas buvo derintas su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Policijos departamentu, Generaline prokuratūra, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Lietuvos probacijos tarnyba, Kalėjimų departamentu prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Teisėjų taryba, Lietuvos žmogaus teisių centru, Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacija. Visų suinteresuotų institucijų pastabos įvertintos kompleksiškai. Esminiai nesutarimai kilo dėl pasiūlymo į Įstatymo projektą įtraukti sąvokas „smurtas dėl lyties“ ir „smurtas prieš moteris“; asmens duomenų perdavimo specializuotos kompleksinės pagalbos centrui be smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ar smurtą patyrusio asmens sutikimo. Šios ir kitos svarbios pastabos įtrauktos į Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo projekto derinimo pažymą (toliau – derinimo pažyma). Kitos pastabos suderintos darbo tvarka.</p>

Įstatymo projekte vartojamos sąvokos ir jas apibrėžiantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas neprieštarauja Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

Įstatymo projektas nėra notifikuotinas Europos Komisijai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ reikalavimus.

Įstatymo projektas ir jo lydimieji dokumentai skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Įstatymo projektą parengė ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyriaus vedėja Jolanta Sakalauskienė, tel. 8 614 19 075, el. p. jolanta.sakalauskiene@socmin.lt, ir ministerijos Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės skyriaus patarėja Lina Charašauskaitė, tel. 8 652 18 254, el. p. lina.charauskaite@socmin.lt.

PRIDEDAMA:

1. Įstatymo projektas, 24 lapai.
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas ir jo lyginamasis variantas, 2 lapai.
3. Aiškinamasis raštas, 16 lapų.
4. Derinimo pažyma, 14 lapų.
5. Antikorupcinio vertinimo pažyma, 10 lapų.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 1 lapas.

Ministrė

Monika Navickienė

Lina Charašauskaitė, tel. 8 652 18 254, el. p. lina.charauskaite@socmin.lt

Jolanta Sakalauskienė, tel. 8 614 19 075, el. p. jolanta.sakalauskiene@socmin.lt